

Pensabèstia ortografic

© 2009 - Josiana Ubaud, lexicografa

Doni aici forra-borra qualques ponches que pausan problèma als Occitanofòns, qu'en mai rescontri dins los tèxtes e ausissi a la ràdio. Los bons genres indicats (que van a l'encontre del francés) son los de totes las lengas romanicas.

S'agís donc pas d'una solucion personala qu'estimariái melhora que la solucion d'un autre.

S'agís de la lei de la lenga occitana e mai generalament de la lei de las lengas romanicas.

Laissi lo tèxt en estil telegrafic tal coma l'ai distribuit en cors, ont èra assortit evidentament de comentaris.

N. B. : l'esteleta * precedís una forma erronèa.

- **Confusion -it/-ita/-iti**

- **Malautiás : totes en -iti** (< grèc -itis, feminin) :

la riniti, la sinusiti, la traqueïti, la bronquiti, l'apendiciti, la celluliti, etc
(non pas *rinita, *sinusita, *bronquita, *cellulita,...)

- **Pèiras : totes en -ita** :

la malaquita, la marcassita, la magnetita, l'azurita, l'oolita (ròca formada d'oolits), la riolita, levat l'ematite

- **Noms en -lit** (< grèc lithos masculin, pèira) :

un oolit (particula), un aerolit,

- **Noms en -lit** (< grèc lutos, soluble) :

un electrolit

- **Confusion -òsa/-òsi/-òse**

- **Sucres : totes en -òsa e feminins** :

la glucòsa, la fructòsa, la sacaròsa, la maltòsa, coma la cellulòsa (non pas *lo glucòse, *lo fructòse, etc, per alinhament sus lo francés completament isolat)

- **Malautiás : totes en -òsi** (< grèc -ôsis) :

la cloròsi, la neuròsi, la dermatòsi, l'artròsi, la lordòsi, (e mai l'osteoporòsi, per una altra rason etimologica)

- **Meses revolucionaris : totes en -òse** (< adjectiu latin en -osus) :

pluviòse (< pluviosus), nivòse (< nivosus), ventòse (< ventosus)

- **Noms grecs en -ma > noms masculins en -ma** :

lo plasma, un prisma, l'esquèma, l'esquisma, lo problèma, lo teorèma, l'espèrma, lo clima, un diplòma, lo drama, lo fantasma, lo tèma, un trauma, un fonèma, un sintagma (e de ges de biais *climat ni mai *climà, *esquemà, *plasmà, *traumà, *prisme, *drame, *teorème, etc, coma nos arriba de legir, per calc del francés illogic bòrd que tracta de tres biais diferents lo meteis sufixe grèc).

Totes donan los adjectius en **-atic** : **plasmatic, prismatic, esquematic, esquismatic, problematic, espermatic, climatic, diplomatic, dramatic, fantasmatic, tematic, traumatic, sintagmatic.**

- **Noms latins o grècs en -is feminins > noms feminins en -e o -i :**

la piramide (< pyramidis *nf*), **una ellipse** (en mat.)/**una ellipsi** (en ling.) (< ellipsis *nf*), **una eclipsi** (< eclipsis *nf*), **la fèbre** (< febris), **la crisalide** (< chrysallis), etc, e tanben **una elice** (< helix, helixis), **la penche** (pecten, pectinis *nf*)

(**que non pas** *piramida, *ellipsa, *eclipsa, *fèbra, *crisalida, *eliça, *lo penche),

- **Genre dels noms en òc ≠ genre en francés (qu'es mai illogic a respècte dels etimons)**

- **a-Noms del latin en -us ou grèc en -os totjorn masculins > noms occitans masculins :**

un metòde (< methodus), **un periòde** (< periodus), **un anòde** (< anodos), **un catòde** (< catodos) , > **metodic, periodic, catodic, anodic**

(**non pas** *una metòda, *una periòda, *la catòda, etc)

Excepcions : noms d'arbres en -us feminins en latin : **la pibola** (< populus *nf*), **la platana** (< platanus *nf*), **la figuèra** (< ficus *nf*), **la prunièra** (< prunus *nf*), **la mirta** (< myrtus *nf*)

- **b- noms del latin en -ium (-ion grec) neutres > noms occitans masculins**

un estudi (< studium) [coma **un preludi** < praeludium, **un suicidi** < suicidium, **un crani** < cranium, **un privilègi** < privilegium, **un prejudici** < praejudicium]

(**e non pas** *una *estuda/*estúdia per calc del francés feminin, ni mai *prelude, *suicide, *crane, *privilège, *prejudice)

- **c- noms de plantas del latin en -a (latin botanic) totjorn feminins > noms occitans feminins :**

la begònia, la petúnia, la camèlia (flor)/**la camelièra** (arbre), **la sofòra, la catalpa, una albízia, la gazània, la magnòlia** (flor)/**lo magnolièr** (arbre), **la zínnia, la mimòsa, la reseda, la iuca, la tuia,**

(**e subretot pas** *un begonià, *un camelià, *lo mimosà, *lo resedà, *lo catalpà, *un tuià, *un iucà, etc, francismes !).

Totes se pronóncian en seguissent la lei classica de l'accentuacion occitana.

La forma **la piracanta** es ja atestada dins lo diccionari de J. J. Castor de 1835 que dona la piracanto.

Son feminins dins totas las lengas romanicas (levat lo francés).

Se pòt discutir puèi de l'oportunitat de destriar la flor de l'arbre, practica frequenta en occitan que preconizam : **magnòlia/magnolièr, albízia/albizièr, camèlia/camelièra**, etc, coma existisson ja **violeta/violetièr, cogorda/cogordièr, garana/garanièr...**

- **d- Noms latins o d'una altra lenga romanica feminins en -a > noms occitans feminins non accentuats en finala**

una agenda, una tibia, la tapiòca, la madrepòra, una opèra (donc **una opèra comica**), **una orquèstra** (e donc **una orquèstra sinfonica**), **la tènica, una amalgama, la placenta, una neuròna, una armonica** (instrument), **la rèsta, una sauna** (luòc per susar), **una sòda**

(bevenda), **una guida toristica, una sigla, la tarifa, las tèrmas** (banhs publics), **la vagina, la filloxèra, una ulcèra, la sòja, la còbra, la naja,**

(**e subretot pas** *un agendà, *lo tibià, *lo placentà, *lo tenià, *un operà (*comic), * lo tapiocà, * lo sojà, * un sodà, *lo saunà, *un rèste, *un sigle, *un neuròne, *un guide toristic, *los tèrmes, *un tarife, *lo vagin, etc, *lo cobrà, *lo najà, francismes que rescontram sovent)

- **e- la laringe, la faringe, una esfinge** (**e subretot pas** *lo larinx, *lo farinx, *un esfinx),
- **f- lo limit, un prefaci, un apròchi, los annals, un afar, un imatge, un annèxe, la maniòca, la còlza**

(**non pas** *la limita, *una afaira, *una imatge/imatja, *lo maniòc, *lo colzà, *una annèxa ni mai un *anèx) (cf. etimologia)

- **Confusion –sa/-si, -isar/-izar**

- **nom de basa tenent una s + sufixe -ar)**

crisi, analisi, electrolisi, idrolisi, pirolisi, dialisi, tèsi,

mas fasa, basa (es illogic, que venon totes d'un etimon en –is, *fase* e *base* en catalan e espanhòu (*basa, fasa* arcaïcs), mas ja *basa* encò dels Trobadors),

e tanben **precís, lis, anís, país, assisa, nis, camisa, balisa** > **analisar, electrolisar, idrolisar, pirolisar, dialisar, precisar, alisar, anisar, apaïsar, assisar, desnisar, descamisar, balisar** e donc derivats **analisaire, idrolisador/idrolisaire, alisador/alisaire, etc.**

- **(nom/adjectiu de basa tenent ges de s + -izar, sufixe sabent grèc)**

mas robòt > **robotizar**, perenne > **perennizar**, ierarquia > **ierarquizar**, armonia > **armonizar**, regular > **regularizar**, real > **realizar**, social > **socializar**, util > **utilizar**, aromat > **aromatizar** e donc derivats **robotizacion, ierarquizacion, socializacion, capitalizacion, realizacion, utilizacion, aromatizacion, ..., realizaire, utilizaire, etc.**

Anomalias (seguisson pas l'etimologia, dins totes las lengas romanicas): **basa, osmòsi, origina** (normalament deuriam aver *basi, osmòs, origin*). N'i a d'autres, que totes las lengas presentan d'anomalias, mas son en quantitat infima.

- **Confusion –i /-e finalas (agachar se l'etimon ten o pas una i)**

site < *situs*, **tipe** < *typus*, **mite** (< *mythus*), **rite** (< *ritus*), **complice** (< *complex*) (a la rigor *sit, mit, tip, rit, complic*, **mas subretot pas** *siti, *miti, *riti, *complici, ipercorreccions)

mas crani (< *cranium*), **intermèdi** (< *intermedius*), **preludi** (< *praeludium*) e per similitud **interludi, interstici** (< *interstitium*), **frontispici** (< *frontispicium*), **servici** (< *servicium*), **indici** (< *indicium*)

(**e subretot pas** *crane, *prelude, *interstice, ..., *indice)

lo pòl nòrd (< *polus*), mas **una metropòli, una megapòli** (< *metropolis nf*)

(**e non pas** *metropòla, *megapòla, segon lo fals rasonament de comparason amb lo francés)

aver **lo monopòli** (l'exclusivitat, *monopole*)... mas **un aimant monopòl** (qu'a qu'un pòl, *monopôle*), e mai se legisca sus Internet la falta d'ortografia « aimants monopoles » !!

- Confusion –ar/-ari (agachar l’etimon)

popular, a < *popularis*, **exemplar**, a < *exemplaris*, **regular**, a < *regularis*, **epistolar**, a < *epistolaris*, **estellar**, a < *stellaris*, **familiar**, a < *familiaris*, **impar**, a < *impar*, **insular**, a < *insularis*
mai generalament -aris, -aris (o –ar- aris) latin > -ar, -ara occitan,

mas **fiduciari**, **fiduciàra** < *fiduciarius*, **exemplari nm** < *exemplarium*, **centenari**, **centenària** (< *centenarius*), **donatari**, **donatària** < *donatarius*, **legionari** < *legionarius*,
mai generalament -arius, -aria latin > -ari, -ària occitan

Donc « un trabalh exemplar », mas « un exemplari gratuit d’un obratge » : es pas per secutar lo monde, es la simpla logica etimologica.

En l’abséncia d’etimon latin/grèc, que creacions recentas... consultar un diccionari d’occitan mas subretot de catalan, italian, espanhòl (quora son pas clafits de decas) :

nuclear, **vascular**, **glaciar**, **globular**, mas **diamantari**, **disciplinari**, **divisionari**, **egalitari**,

- Confusion –ança, -ença/-ància, -éncia (francament, es lo pati dins totas las lengas, perque avèm pas totjorn l’etimon latin)

agradança/desagradança, acusança, concordança/discordança, alegança, aligança, descasença, madurança, fisança/malfisança, malvolença, mantenença, assonança, coneissença/mesconeissença, cresença/mescresença, alternança,

valéncia/ambivaléncia/equivaléncia (< *valentia*), tolerància/intolerància (< *tolerancia*), intransigéncia, variància/invariància, frequéncia/iperfrequéncia (< *frequentia*), prudéncia/jurisprudéncia (< *prudentia*), decadéncia (< *decadentia*), licéncia (< *licentia*), sciéncia/inconsciéncia (< *scientia*), esséncia/quintesséncia (< *essentia*)

- Confusion –ar/-ir dins los sufixes dels vèrbes : Un vèrb en –are en latin dona un vèrb en –ar en occitan ; un vèrb en –ere/–ire en latin dona un vèrb en –ir en occitan.

- **discutir/discussion/discutida (e non *discutar)** (< *discutere*)
 - **distribuir/distribucion (e non *distribuar)** (< *distribuere*)
 - **dividir/division (e non *divisar !)** (< *dividere*)
 - **evoluir/evolucion (e non *evoluar)** (lo vèrb foguèt tirat del nom evolucion)
 - **negligir/negligéncia (e non *neglijar/*neglijància)** (< *negligere*)
 - **perimir (e non *perimar)** (< *perimere*)
 - **polluir/pollucion (e non *polluar)** (< *polluere*)
 - **preferir/preferéncia (e non *preferar/*preferància)** (< *praeferre*)
 - **resistir/resisténcia (e non *resistar/*resistància)** (< *resistere*)
- e segur **vomir** (< *vomire* < *vomere*), **languir** (< *languire* < *languere*), **rugir** (< *rugire*), etc ,
mas **situar/situacion (e non l’ipercorreccion frequenta *situir**

I a sovent calc del francés que destria pas las doas provenéncias e mena los usatgièrs a escriure **resistar*, **discutar*, **polluar*, **evoluar*, o al contra a practicar l’ipercorreccion **situir*, **difusir*. D’unes usatgièrs cabussan en mai dins l’illogisme en emplegant **resistar* mas *resisténcia*, **discutar* mas *discutida*, **evoluar* mas *evolucion* : las formas **resistar/*discutar*

suspausan las formas **resistàncial*/discutada*, mas s'es *resistència/discutida/evolucion* las formas verbalas son forçadament *resistir/discutir/evoluir*. Çò meteis per la forma **situir* que suspausariá **situacion* : s'es *situacion*, es forçadament *situat*. Evidentament, a l'oral mai que mai, sèm totes un pauc preses dins l'urgéncia e avèm pas totjorn lo temps de faire lo rasonament logic. Lo peccat màger ven dels dictionaris e dels mèdias que gausan donar las formas erronèas, de las « Dictadas occitanas » que tanben laissan passar aquelas decas (e tant e mai d'autres !) que son donc « autenticadas » coma de formas corrèctas.

- Los fraires vesins... mas desparièrs (per rason d'etimologia)

- un exemplari d'un jornal (< *exemplarium*) **mas** un trabalh exemplar (< *exemplaris*)
- un vèrb(e) pronominal (< *verbum*) **mas** un advèrbi de luòc (< *adverbium*)
- aver lo monopòli (l'exclusivitat, *monopole*)... **mas** un aimant monopòl (qu'a qu'un pòl, *monopôle*)
- un filh/una filha parricida, un/una parridica (agent, < *parricida*) mas un òrre parricidi (acte, < *parricidium*)
- çò parièr per **matricida** (agent, *adj* e *n*)/**matricidi** (acte, *nm*), **regicida** (agent, *adj* e *n*)/**regicidi** (acte, *nm*), **infanticida** (agent, *adj* e *n*)/**infanticidi** (acte, *nm*), **Donc** los noms d'agents **un pesticida, un erbicida, un fongicida, un raticida** (los portats sus l'umor podran fargar **un erbicidi, un raticidi, un fongicidi...** mas l'acte es pas encara qualificat en justícia !)

- Noms acabats per una vocala accentuada a, i, o, u en francés = noms occitans rarament accentuats en finala

la lambada, la samba, la camèra, la mazurca, la pòlca

(**non pas** la **lambadà*, la **sambà*, la **camerà*, la **mazurcà*, la **polcà*, francismes ! cf çai-sus), segon lo meteis principi : accentuacion classica de l'occitan per los noms acabats per una vocala e non calc del francés.

En occitan, la vocala *a* finala accentuada existís solament dins la conjugason (**parlarà, cantarà**) e qualques advèrbis (**aiçà, ailà**). Aquò val mai generalament per **totas las vocalas rarament accentuadas en finala** en occitan (es una evidéncia per la *a* e la *e*, n'es tanben una per la *i* e la *o* !) : **un canari, lo carri** (espècia per la cosina), **lo tafanari, un casco, un cigarro, un caraco, un crèdo, lo sòrgo, la sòja, la còlza, la còbra, la naja**, e tanben **un pedalo, lo vèlcro** (doas marcas), e **l'èuro** (malgrat las bramadissas costumieras !)

Trobam d'accents dins qualques advèrbis (**aquí, aquò, aiçò, ailà, aiçà**), qualques rars adjectius (**tabó, contigú, ambigú**), e qualques onomatopèas e retintons (**torrolí, lanlèra lanlà, tiralirà, turlututú...**)

Los autres accents venon de **manlèus a de lengas non romanicas** (**esquí, oïstití, alcalí, taigà, tondrà, Però, Tomboctó, tolú, cafè, sofà, tabó, vodó, etc**) o al francés que manlevam donc amb la prononciacion (**canapè, bigodí, chantilhí**). E encara l'adaptacion dels noms estrangiers es cambiadissa d'una lenga a l'autra...

Faretz mens d'errors en accentuant jamai qu'en accentuant pertot... : **oïstiti** o **oïstití** es pas grèu, **Tombocto** o **Tomboctó**, es pas grèu, **mas** **begonià, *petunià, *pedalò, *credò, *cinemà, *dinamò, *cobrà*, aquò's impossible.

- [Abreviacions : jamai d'accent tonic sus la vocala finala \(francismes !, cf. paragraf çai sus\)](#)

Un vèlo, la tècno, la ràdio, una vidèu, un estilo, lo cinèma, una auto, una mòto, una fòto, la dinamo, la pòlio

(**non pas** *velò, *estilò, *radiò, *videò, *motò, *autò, *cinemà, etc), e donc dubertura de la vocala que pòrta l'accent tonic (vèlo, cinèma, vidèu, mòto, **non pas** *video, *cinema, *velo, *moto).

Lo manlèu es ja en se una influéncia francesa, que l'occitan practica pas naturalament l'acorcha dels noms. Coma podèm pas rasonablament impausar de se'n téner a « fotografia, cinematograf, poliomièliti, motocicleta, etc », la mendra de las causas es de prononciar a l'occitana.

Atencion a las unitats en matematicas : **quilo** (non pas *quilò) se s'agís de l'escriure, mas pasmens **kg** coma simbòl (sistèma internacional), donc **quilomètre** (mas **km**)

- [Noms latins o italians acabats per una vocala jamai accentuats a la fin en occitan \(≠ francés\)](#)

Capri, Rebècca, la pizza, la polenta, la ricòtta, una tocata, una tombòla, una trattòria, una vèspa (marca de veïcul = insècte en italian), la vendeta, a priòri, un/de tifòsi, un crèdo, lo vitiligo, moderato, moderato cantabile, allègro, allegreto, un numèro, un piano, lo pisto, un pizzaiòlo, un tremòlo, un trio, lo sòrgo, lo rècto, lo vèrso, un diabòlo

(**non pas** *Caprí, *Rebecca, *credò, a *priorí, *moderatò *cantabilé, *allegrò, *numerò, *pianò, *pistó, *vitiligò, *pizzà, *pizzaiolò/*pizzaiòlò, *ricottà, *tocatà, *tifosí, *tombolà, *triò, *versò, *diabolò/*diabòlò, etc, francismes !).

Tornar mai, se seguís la règla generala de l'accentuacion de l'occitan (e del catalan, espanhòl, italian) e non la contaminacion per lo francés.

E se pòt prononciar tanben la *a* finala [a] coma manlèu a l'italian : se destriarà donc eventualament [la bèspo] (insècte) de [la bèspa] lo veïcul, levat per los parlars que pronóncian las *a* finalas [a] evidentament. Dubertura de la vocala (è segon los dialèctes, ò), l'escritura (**à**, **í**) essent completament inutila en ortografia classica bòrd que la prononciacion càmbia pas (piàno = piano, pisto = pisto, Cápri = Capri, vitilígo = vitiligo, del meteis biais que s'escriu pas *analísi mas analisi, *càsco mas casco).

- [Noms latins acabats en –s jamai accentuats a la fin, donc pas d'accent sus la vocala que precedís la s](#)

Vènus, Pròtis, Tètis, Anacarsis, Uranus, fètus, prospèctus, utèrus, sinus, cosinus, terminus, tumulus, umèrus, cubitus, radius, anus, sanctus, etc

(**non pas** *Venús, *Protís, *Tetís, *Uranús, *Anacarsís, *fetús, *prospectús, *uterús, *sinús, *cosinús, *terminús, *tumulús, *anús, *sanctús, etc).

Aquí tanben **dubertura de la vocala** que pòrta l'accent tonic (è, ò), l'accent sus la *a* o la *i* essent inutil en grafia classica (l'escritura *Anacàrsis* vòl dire la meteissa causa qu'*Anacarsis* ; *sínus* la meteissa causa que *sinus* ; *cubítus* parièr que *cubitus* ; *ràdius*, *ànus*, *sànctus* parièr que *radius*, *anus*, *sanctus*).

Aquela prononciacion autentica es atestada dins lo diccionari de F. Mistral que pòrta **Vènus, Pròtis, Anacàrsis, fètus, sàntus** (accent marcat en causa de la grafia fonetica « a la francesa ») **e non** **Venus, *Proutis, *Anacarsis, *fetus, *sanctus* (se l'accent tonic èra en finala). **Mas talús, palús, tucús, de debitoribús, etc** (noms populars)

- Noms occitans acabats en -a, mas masculins (excepcions a la primièra declinason latina en -a de costuma feminins)

un poèta (> una poetessa) (< latin *poeta nm*), **un profèta (> una profetessa)** (< latin *propheta nm*), **un papa (> una papessa)** (< latin *papa nm*), **mas un diable (> una diablessa)** (< *diabolus*). Pausan problèma a d'unes gens que fan mentalament l'equacion erronèa « noms en -a = forçadament feminins ».

- Noms/adjectius acabats en -a dels dos genres

un/una estèta, un/una democrata, un/una acrobata, un/una telepata, un/una terapeuta (**que non pas** un **estèt/una estèta, un*democrat/una democrata, etc*, coma nos arriba de legir), **un/una garda ~ gàrdia,**
un/una torista, un/una equilibrista, un/una copista, un/una socialista, un/una lampista,
etc,

(**que non pas** un **toriste/una torista, un *copiste/una copista, etc*, coma nos arriba de legir) ; Lo **fals rasonament** es totjorn lo meteis : un nom en -a essent « forçadament » feminin, cal adaptar la forma masculina en -e, d'aquí « *un *toriste *preissat, una torista preissada* ».

- Adjectius acabats en -còla dels dos genres

agricòla, orticòla, silvicòla, viticòla

(**que non pas** **viticòl, -la, *agricòl, -la, etc*, coma nos arriba de legir, segon lo meteis fals rasonament que çai-sus)

- Especialitats eissidas d'un nom de region, de vila o de persona

Borgonha *nf* > **borgonhe** *nm* (vin)

Camarga *nf* > **camargue** *nm* (caval)

Champanha *nf* > **champanhe** *nm* (vin)

Tula (vila) > **tul** *nm* (teissut)

Laguiòla (vila) > **laguiòle 1** *nm* (cotèu), **laguiòle 2** *nm* (formatge)

Francés Barrême (occitan de Tarascon) > **barrême** *nm* (amb dos r)

Mathieu de Dombasle > **dombasla** *nf* (mena d'aire)

Sénher Poubelle > **pobèla/pobèlla** *nf* (segon lo gra d'adaptacion)

- Especialitats, unitats o tecnologies estrangieras

Existís sovent doas solucions possiblas : l'adaptacion complèta (pro que seguisca la lei fonologica de l'occitan) o lo manlèu a l'identic. Totas las lengas romanicas esitan tanben e son pas unanimes per quant a las solucions adoptadas. Son **jamai adaptadas las unitats en fisica o quimia** que seguisson la nomenclatura internacionala.

(non adaptat) **whisk(e)y** ~ (adaptat) **visqui**,

mas subretot pas *oïsqúí completament desconfòrme a la fonologia de l'occitan ! En mai l'ortografia « distanciada » *oïsqúí retrai... la marrida prononciacion francesa.

Per escapar a un anglicisme per anglofobia (?... son los Angleses los especialistas del Whisky), òm cabussa dins un francisme doblat d'un monstre ortografic en occitan.

(non adaptat) **wèb** ~ (adaptat) **vèb**,

mas subretot pas *oèb !! completament desconfòrme a la fonologia de l'occitan

(non adaptat) **e-mail** ~ **mèl** (adaptat e ja socializat)

(non adaptat) **scòtch** ~ **escòch** (adaptat) (bevenda ; papièr pegant)

(non adaptat) **yucca** *nf* ~ **iuca** *nf* (adaptat) (mai jamai *un iucà)

(non adaptat) **vòdka** *nf* ~ **vòdca** *nf* (adaptat)

e **làser**, **túner**, **càrter**, **chàrter**, **escànnèr**, **escóter**, **pànzer**, **tàler**, etc, alinhats sus l'adaptacion atestada de **dòllar** facha ancianament per los occitanofòns naturals,

puslèu que **lasèr**, **tunèr**, **cartèr**, **chartèr**, **escannèr**, **escotèr**, **talèr**, **panzèr**, etc... D'un cèrt biais, de comparar amb l'accentuacion de **vésèr**, **crésèr**, **lésèr**, **césèr**, **màger**, **càncer**, **pièger**...

Blaise Pascal > **pascal** *nm* (unitat de pression, **pascal** e mai en provençal, e non **pascau*)

Louis Ampère > **ampèr(e)** *nm* (unitat en electricitat)

James Watt > **watt** *nm* (unitat en electricitat) a l'identic (que nomenclatura internacionala), donc pas d'adaptacion de la mena **vatt*, e encara mens ***oat* !! completament desconfòrma a la fonologia de l'occitan !!

Isaac Newton > **newton** *nm* (unitat de fòrça) a l'identic (que nomenclatura internacionala), donc pas de forma farlabicada de la mena **nioton* !!

James Joule > **joule** *nm* (unitat de trabalh) a l'identic (que nomenclatura internacionala), donc pas de forma adaptada **jol*, **jole*

- **neologismes, tecnologies, nivèls de lenga : seguir las lengas romanicas e non la folclorizacion !**

La recèrca de l'imatge granat, gras, espés, galejaire, al nom que seriá mai « autentic » perque « distanciat amb lo francés » es una deriva populista e mai qu'aquò : un mesprètz absolut de la lenga.

Aquí tanben se seguís la lei generala de las autras lengas, e se sèrva la nocion fundamentala de « nivèl de lenga ».

Totas las lengas dison (a l'adaptacion especifica pròpria a caduna) **aspirador/aspiradoira**, **infirmièr**, **eslip**, **fotbòl**, **arbitre**, **reflexion**, **television**, etc.

De quin drech e al nom de quina competéncia descarar la lenga en fargant e çò pièger impausant *chucaposcas*, *traucacodena*, *tapapecat*, *butabala*, *repotegaire*, *soscadissa*, *televista* (exemples ailàs autentics ausits o legits) ?

Imaginatx una carteta de visita amb « *Francés Fabre, Traucacodena diplomat d'estat* », o « *sénher Rigal, Repotegaire internacional de butabala* » ? Un arquitecte-paisatgista venent presentar a un cònsol « *un projècte de viracolhon o vira-l'ase al crosador de la D 35 e de la RN 113* » ? Credible... o totalament ridicul ? Autentic ... o totalament patesejant e trencat de la romanitat ?

Perqué defugir de tota fòrça de formas mai neutras coma **viracarris** (ja dins Mistral !), o **giratòri**, o **viraveituras** ?

Empacha pas per tant de poder emplegar de talas formacions, mas dins de circonstàncias ben particularas de nivèls de lenga, de la mena : « *Ai cambiat d'infirmièr, lo mieu èra pas qu'un traucacodena malbiaissut* », « - *Siàs contenta de ton aspirador? - Que òc, es un chucaposcas/manjaposcas de tria !* », « - *Encara un viracarris de mai sus la nacionala ! - E òc, pòs dire un viracolhons/vira-l'ase tant n'i a !* ».

Meteis fals rasonament que menan mai d'unes a censurar la paraula « **atencion** ! » al solet profièch de « **mèfi** ! », que seriá forçadament mai autentic bòrd que sembla en res al francés. Pasmens, totas las lengas emplegan *atencion*, e *mèfi* correspond a un nivèl mai popular de « fais gaffe ». Censurar *atencion*, es donc privar inutilament la lenga d'un vocable e d'un autre nivèl de lenga que *mèfi*. Es practicar l'apauriment e lo nivèlament per lo bas, al nom d'una idèa totalament falsa e d'una vision de la lenga reductritz, tot se cresent « aimar mièlhs sa lenga que lo vesin qu'emplega *atencion*, *arbitre* », e qu'es donc acusat de « parlar francés ».

Òm destriarà utilament los francismes que descaran la lenga (**discutar*, **neglijar*, **achatar*, **soar*, **tractur*, **chèr*, **batusa*, **velò*, **parachuta*, **aptituda*, etc) per diversas rasons (etimologicas, fonologicas, lexicalas, etc) dels gallicismes legitims (*canapè*, *chantilhí*, *bechamèl*, *vèlo*, ...), donc de manlèus al francés per d'especialitats o d'abreviacions, pro que sián bastits segon las leis de l'occitan. L'occitan manlèva al francés coma manlèva a l'anglo-american (*bit*, *surf*, *bungalow*, *visqui*, etc), coma manlevèt ja al germanic (*branda*, *rausèl*), a l'arabi (*albricòt*, *borratge*, *cachòfle*, *merinjana*) e a d'autres lengas, seguissent las tres solucions possiblas : sens adaptacion (*bungalow*, *whisk(e)y*), o en adaptant parcialament o totalament (*visqui*, *albricòt* < al-barcouq, *borratge* < abu rach).

⊗ **Defugir absolutament** las solucions lexicalas totalament illegitimas prepausadas per Arvèi Cassinhac e sa còla de Tolosa, qu'envassisson Internet (panoccitan.org, *lexilogs*, etc) e la ràdio locala. Son de farlabicas que se trufan d'a fons de la lei de la lenga, de son istòria, de son etimologia, de son usatge, e de la romanitat. Es una empresa de demolicion programada de la lenga, non perque son d'invencions, mas perque son scientificament illegitimas. Tota lenga inventa per pas morir, tot locutor a lo drech d'inventar, ...mas PRO QUE SEGUISCA LA LEI DE LA LENGA, NON PAS SA FANTASIÁ PERSONALA au nom de « la distanciacion maximala » amb lo francés. Formulats autrament, tota invencion es pas legitima simplament perqué qualqu'un s'autreja lo drech d'inventar segon sa fantasiá en virant l'esquina a l'etimologia, la fonologia, la gramatica e l'usatge. Formulats encara autrament, una lenga s'inventa pas au gra de l'imaginari, coma s'inventa un partit politic, una sècta, una òbra picturala o una receta de cosina. La letra de nòvas occitana

**descriveson*, **televista*, **condrechor ortografic*, **circulason*, **manifestason*, son de monstres linguistics, en plaça de *descripcion*, *television*, *corrector/corregidor ortografic*, *manifestacion*, emplegats dins tota la romanitat e d'unes despuèi los Trobadors !

Degun significa « **pas cap dèsser uman** », **non pas « una persona »** ! La frasa « *tres *deguns tuats* » qu'es estada emplegada dins sa « letra de nòvas occitanas » **es una orror semantica, en plaça de « tres personas tuadas »** : sembla qu'avèm aici una revirada automatica ont l'ordenador va pescar solet lo mot « *personne* » en francés, e tròba coma resposta « *degun* », mas qu'a malaürosament pas lo sens demandat. La nocion de camp semantic escapa vesedoirament als reviraires-amators. « *La *degunalitat* » es un monstre impossible, en plaça de « *la personalitat* » ; « *lo ministre anglés de la *Devesa* » es una orror semantica, en plaça de « *lo ministre anglés de la Defensa* » ! Una *devesa* es un bòsc o una pradariá « mes en defensa », i.e. en reglamentacion d'usatge : lo ministre ven donc un « *Ministre de la prairie, ou du bois* » !!

La quasi totalitat del lexic prepausat per aquesta còla relèva de la fantasiá mai descabestrada. De frases entièras de sa « letra de nòvas occitanas » son totalament incomprendiblas : « *la descresedissa (!) injustiça (!) del mòde de balotason (!) de las elegidas (!) legislativas* », « *los endreçaments (!) sendicals (!) e patronals reporgidisses (!)...* ». **I comprenètz quicòm ?? Evidentament non ! Sus dètz mots, sèt decas** (ortografia non confòrma a la nòrma classica, errors semanticas grossièras, manipulacions lexicalas descabestradas) que son autant d'escòrnas a la lenga.

Avís ! Atencion ! Mèfi !! fasètz-o saber dins vòstra environa ! Vos laissez pas abusar per « **es diferent del francés, donc es forçadament autentic** ». **Es d'a fons antiscientific e extrèmament dangierós per nòstra lenga**, perque aqueste fals occitan es d'accès immediat sus Internet o ausible a la ràdio cada jorn. Quant de professors s'acaran a de reviradas inversemblablas fachas per sos escolans/estudiants, que las anèron pescar sus Internet en tota innocéncia ! E malaürosament sens esperit critic, çò qu'es normal d'un cèrt biais...

Se d'unes demandan qu'a èsser avisats, se mostrant avids d'aprene a contornar las trepadèlas (d'aquí l'utilitat d'un tal pensabèstia) e a melhorar son occitan, malaürosament existís tanben un cèrt public, retiu a tota lei viscuda coma entrepacha a sa libertat (mentre qu'es exactament lo contrari). Es tanben un public en cèrca perpetuala de solucions lexicalas estranhas/divergentas (que venon atractivas solament perque son divergentas), folcloricas/galejairas (que seriá « l'èime occitan » çò dison !) : ne ven totalament sord a las explicas donadas. De còps milita en mai per « sas formas autenticas espontaneas » contra « las formas academicas impausadas » (sic) : s'avisa pas que fa que cavar conscienciosament lo tombèl de sa lenga, l'aluenchant cada jorn mai de la romanitat, perque son justament pas « gramaticalament autenticas ». Es per la coneissença de las leis d'una lenga qu'òm pòt jugar puèi amb ela... en tota libertat.

Pòsca aqueste pensabèstia vos ajudar totes a vos levar de la tèsta las marridas solucions que circulan que tròp sus las ràdios, las revistas, los diccionaris, l'Internet e dins l'ensenhament de còps, e que contaminan totes los usatgièrs.

Fasèm totes de decas (ieue tanben), subretot a l'oral ont l'espontaneitat requesida nos jòga de torns, mas pro de n'èsser conscients e d'assajar cada jorn de ne faire mens... sens se laisser agantar per las falsas solucions de traficaires de lenga autoproclamats « reis del lexic ».